

**UKRAIŃSKA MNIEJSZOŚĆ NARODOWA
W TELEWIZJI POLSKIEJ.
ANALIZA PROGRAMÓW DLA UKRAIŃSKIEJ MNIEJSZOŚCI
PRZED, PODCZAS I PO EUROMAJDANIE NA UKRAINIE**

**УКРАИНСКОЕ НАЦИОНАЛЬНОЕ МЕНЬШИНСТВО
В ПОЛЬСКОМ ТЕЛЕВИДЕНИИ.
АНАЛИЗ ПРОГРАММ ДЛЯ УКРАИНСКОГО МЕНЬШИНСТВА
ДО, ВО ВРЕМЯ И ПОСЛЕ ЕВРОМАЙДАНА НА УКРАИНЕ**

**THE UKRAINIAN NATIONAL MINORITY
IN POLISH TELEVISION.
AN ANALYSIS OF PROGRAMS TARGETED
TO THE UKRAINIAN MINORITY BEFORE, DURING
AND AFTER EUROMAIDAN IN UKRAINE**

Tetyana Banytska

Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania, Rzeszów – Polska,
tbanytska@gmail.com

Abstract: This article is an attempt to assess the quality of television programs targeted to Ukrainian national minority in Poland. Public media in Poland have an obligation of broadcasting programs for the minorities in their languages, which is imposed by the law on broadcasting. For the Ukrainian minority the Polish public television broadcasts three programs: „Przegląd ukraiński”, „Ukraińskie wieści” oraz „Telenowyny”. In this article the most important quality issues of these programs, such as duration of programs, subject diversity, methods of translation, technical aspects as well as the way of showing the civil unrest in Ukraine known as Euromaidan, are presented. An analysis was conducted within the timespan before, during and after the wave of demonstrations in Ukraine (from 21 July 2013 to 22 June 2014).

Słowa kluczowe: ukraińska mniejszość narodowa, Telewizja Polska, programy dla mniejszości.

Ключевые слова: украинское национальное меньшинство, польское телевидение, программы для меньшинств.

Keywords: the Ukrainian national minority, Polish Television, programs targeted to minorities.

Przed II wojną światową Polska była krajem różnorodnym kulturowo. Po wojnie sytuacja kardynalnie się zmieniła i teraz mamy do czynienia z potocznym przekonaniem, że Polska to kraj narodowościowo homogeniczny. Propaganda i działania władz komunistycznych sprawiły, że

Polacy zapomnieli o tym, że od wieków mieszkali obok siebie z przedstawicielami innych narodowości. Przekłada się to wprost na współczesność. Widać to chociażby przy włączeniu telewizora, odbiornika radiowego czy przeglądzie gazety – ogólnopolskie media dość rzadko informują o życiu mniejszości narodowych w Polsce. Mimo tak małego zainteresowania tematem mniejszości narodowych w polskich środkach masowego przekazu, media publiczne w Polsce ustawowo są zobowiązane do „uwzględniania potrzeb mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, w tym emitowanie programów informacyjnych w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym”¹. Taki obowiązek nakłada na media publiczne ustawa o radiofonii i telewizji. Jakość wykonywania właśnie tego obowiązku zostanie poddana analizie w niniejszym artykule, na przykładzie programów dla ukraińskiej mniejszości.

Ukraińska mniejszość narodowa jest trzecią co do wielkości grupą mniejszościową w Polsce, swoją przynależność do której według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań przeprowadzonego w 2011 roku zadeklarowało 38 797 polskich obywateli. Dla tej grupy przez Telewizję Polską nadawane są trzy programy:

- „Przegląd ukraiński”
- „Ukraińskie wieści”
- „Telenowyny”

Najczęściej w porównaniu do dwóch pozostałych audycji ukazuje się program pt. „Przegląd ukraiński”. W tej chwili jest emitowany co tydzień przez oddział terenowy Telewizji Polskiej w Białymstoku². Jest to audycja poświęcona życiu mniejszości ukraińskiej, zamieszkującej województwo podlaskie, liczebność której w tym regionie stanowi 2169 osób. Na program audycji składają się: wywiady i materiały informacyjne będące relacjami z wydarzeń kulturalnych i muzycznych, różnego rodzaju spotkania organizowane z udziałem ukraińskiego środowiska Podlasia³. Wyjątkowo ważne miejsce w odcinkach „Przeglądu ukraińskiego” zajmują folklor ukraiński i ukraińska tradycja ludowa.

Drugim programem nadawanym dla ukraińskiej mniejszości narodowej jest program pt. „Ukraińskie wieści”, który ukazuje się raz na dwa tygodnie i produkowany jest przez oddział terenowy Telewizji Polskiej

¹ Art. 21. *Ustawa o radiofonii i telewizji z dnia 29 grudnia 1992 roku* (Dz.U. 1993, nr 7, poz. 34).

² Por. Program TVP3: „Przegląd ukraiński”, [w:] źródło elektroniczne: <http://bialystok.tvp.pl/17669898/przeglad-ukrainski> (13.08.2015).

³ Program TVP3: „Przegląd ukraiński”, [w:] źródło elektroniczne: <http://bialystok.tvp.pl/750816/przeglad-ukrainski> (13.08.2015).

w Olsztynie. Audycja poświęcona jest ukraińskiej mniejszości narodowej zamieszkującej województwo warmińsko-mazurskie, liczebność której w tym regionie jest największą w porównaniu do wszystkich innych województw i stanowi 13037 osób według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań, przeprowadzonego w 2011 roku. Audycja „Ukraińskie wieści” ma charakter informacyjno-publicystyczny, omawiane są w niej najważniejsze problemy, wydarzenia i tematy dotyczące społeczności ukraińskiej⁴ w regionie⁵.

Trzecim i ostatnim programem dla mniejszości ukraińskiej w Polsce jest audycja o charakterze informacyjnym, pt. „Telenowyny”, która ukazuje się raz w miesiącu na kanale tematycznym Telewizji Polskiej – TVP Regionalna. Program prezentuje historię stosunków polsko-ukraińskich, a także bieżące wydarzenia polityczne, kulturalne⁶ i jest przeznaczony zarówno dla ukraińskiej społeczności w Polsce, jak również dla widzów polskich zainteresowanych tematyką ukraińską.

Analiza programów dla ukraińskiej mniejszości

Zakres czasowy badań obejmuje okres 11 miesięcy: od 21 lipca 2013 roku do 22 czerwca 2014 roku. Taki okres został wybrany z dwóch powodów. Po pierwsze obejmuje on czas trwania demonstracji społecznych, nazywanych Euromajdanem, które zakończyły się ucieczką ówczesnego prezydenta Ukrainy Wiktora Janukowycza do Rosji (21 listopada 2013 roku – 22 lutego 2014 roku). Daje to możliwość sprawdzenia, w jaki sposób demonstracje były pokazywane w programach dla ukraińskiej mniejszości narodowej i czy w ogóle taki temat został poruszony.

Po drugie, okres ten obejmuje również 4 miesiące poprzedzające demonstracje oraz 4 miesiące po ich zakończeniu. Analizując programy, które ukazywały się w tym terminie, podjęta zostanie próba oceny różnicy, która zachodzi między audycjami nadawanymi przed Euromajdanem, podczas demonstracji i po ich zakończeniu.

Pierwszym programem, który został przeanalizowany jest „Przegląd ukraiński”. W ciągu 11 miesięcy ukazało się 49 odcinków tego programu z:

1. 21 i 28 lipca 2013 roku;
2. 4, 11, 18 i 25 sierpnia 2013 roku;
3. 1, 8, 15, 22 i 29 września 2013 roku;

⁴ Program TVP3: „Ukraińskie wieści”, [w:] źródło elektroniczne: <http://olsztyn.tvp.pl/1787475/ukrainskie-wiesci> (13.08.2015).

⁵ Por. Tamże.

⁶ Program TVP3: „Telenowyny”, [w:] źródło elektroniczne: <http://www.tvp.pl/tvp-regionalna/programy/telenowyny> (14.08.2015).

4. 6, 13, 20 i 27 października 2013 roku;
5. 3, 10, 17 i 24 listopada 2013 roku;
6. 1, 8, 15, 22 i 29 grudnia 2013 roku;
7. 5, 12, 19 i 26 stycznia 2014 roku;
8. 2, 9, 16 i 23 lutego 2014 roku;
9. 2, 9, 16, 23 i 30 marca 2014 roku;
10. 6, 13, 20 i 27 kwietnia 2014 roku;
11. 4, 11, 18 i 25 maja 2014 roku;
12. 1, 8, 15 i 22 czerwca 2014 roku.

Tematyka programu „Przegląd ukraiński” jest bardzo wąska, dotyczy kultury ukraińskiej mniejszości narodowej. Przygotowując materiały prasowe, dziennikarze skupiają się głównie na tematyce wydarzeń kulturalnych: koncertach i festiwalach. Z 91 przeanalizowanych materiałów aż 64 dotyczyło relacji z koncertów i festiwali, które miały miejsce na Podlasiu, co stanowi aż 70,3% wszystkich materiałów. Jeśli chodzi o pozostałe materiały, to tylko 7 dotyczyło Euromajdanu i ukraińskiego pisarza z Podlasia, który został zabity podczas zamieszek przy ul. Instytuckiej w Kijowie (6,37 procent). Reszta – 20 materiałów, czyli 21,9%, dotyczyło innych zagadnień o tematyce kultury.

Wszystkie materiały dziennikarskie, które ukazują się w programie są dość długie. Jeden odcinek programu trwa średnio 10–14 minut, na co w większości przypadków (81,6%) składają się tylko dwa tematy. Znacząco to, że jeden materiał trwa średnio 5–7 minut. 16,3% tematów natomiast trwa 10 i więcej minut (zob. Tabela 1: „Liczba tematów w odcinkach programu «Przegląd ukraiński»”). Dla porównania w programach informacyjnych kanału TVP Info materiał zwykle trwa od 30 sekund do 1,5 minuty. Bardzo trudno utrzymać uwagę widzów przy jednym temacie przez tyle czasu (5–10 minut).

Tabela 1.

Liczba tematów w odcinkach programu „Przegląd ukraiński”

Liczba tematów	Liczba odcinków	Procent
1	8	16,3%
2	40	81,6%
3	1	2,0%
Ogółem	49	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań własnych.

W każdym materiale „Przeglądu ukraińskiego” wypowiadają się co najmniej dwie osoby. W zdecydowanej większości przypadków (60,7%) są to osoby ukraińskojęzyczne. Wszystkie wypowiedzi osób niepolskojęzycznych są tłumaczone na polski przy pomocy napisów. Stanowią one aż 63,3% w stosunku do ogółu. Natomiast wszystkie wypowiedzi osób nieukraińskojęzycznych, czyli 39,3%, nie są tłumaczone na język ukraiński ani ustnie, ani za pośrednictwem napisów, niezależnie od tego, czy jest to wypowiedź w języku polskim, rosyjskim czy angielskim. Taka tendencja jest zaskakującą w przypadku komentarzy osób rosyjsko- i anglojęzycznych z racji tego, że osoby narodowości ukraińskiej mieszkające w Polsce z bardzo dużym prawdopodobieństwem mogą nie znać tych języków. Wypowiedzi w języku angielskim tłumaczone są jedynie na język polski za pośrednictwem napisów. Twórcy programu uznają za bardziej uzasadnione tłumaczenie komentarzy z języka obcego na polski, niż na ukraiński.

Szczegółowe dane na temat liczby komentarzy w poszczególnych językach przedstawione są w Tabeli 2: „Kto komentuje lub wypowiada się w materiale programu «Przegląd ukraiński?»”.

Tabela 2.

Kto komentuje lub wypowiada się w materiale programu „Przegląd ukraiński”?

Kto komentuje?		
	Nr	Procent
osoby ukraińskojęzyczne	48	60,7%
osoby polskojęzyczne	29	36,7%
osoby rosyjskojęzyczne	1	1,3%
osoby anglojęzyczne	1	1,3%
Ogółem	79	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań własnych.

Kolejnym problemem, na który koniecznie warto zwrócić uwagę, jest to, że program technicznie jest źle przygotowany. W przypadku ponad jednej trzeciej materiałów nagrana wypowiedź dziennikarza w „offie” jest zbyt cicha, co przeszkadza odpowiednio w odbiorze przekazu. Muzykę w tle i inne dźwięki towarzyszące słyhać lepiej, niż autora materiału opowiadającego o wydarzeniu. Szczegółowe dane na temat głośności mówienia dziennikarza w „offie” pokazane są w Tabeli 3: „Głośność mówienia dziennikarza w «offie» w programie «Ukraińskie wieści»”.

Tabela 3.
Głośność mówienia dziennikarza w „offie” w programie „Ukraińskie wieści”

Jak głośno dziennikarz mówi w offie?		
	Nr	Procent
Za głośno	0	0,0%
Głośno	2	4,1%
Odpowiednio głośno	9	18,3%
Cicho	21	42,9%
Za cicho	17	34,7%
Nie dotyczy	0	0,0%
Ogółem	49	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań własnych.

W trakcie trwania demonstracji społecznych, określanych mianem „Euromajdan”, czyli w okresie od 21 listopada 2013 roku do 22 lutego 2014 roku, ukazało się 14 odcinków programu „Przegląd ukraiński”. Łączna liczba opublikowanych materiałów stanowi 26 tematów.

Tylko 4 materiały ze wszystkich dotyczyły demonstracji społecznych, czyli jedynie 15,3%. Jest to bardzo mało ze względu na to, jak ważny był to temat dla wszystkich Ukraińców na całym świecie. Liczba okazuje się być bardzo niska nawet w porównaniu z innymi programami dla ukraińskiej mniejszości narodowej ukazujących się w Polsce – „Ukraińskich wieści” i „Telenowyn”. W eterze tych dwóch audycji temat Euromajdanu pojawiał się 2–3 razy częściej.

Jeśli chodzi o zawartość tych 4 materiałów, to tylko jeden prezentował przebieg wydarzeń w Kijowie, natomiast inne trzy pokazywały historie Ukraińców mieszkających na Podlasiu, którzy pojechali do stolicy Ukrainy.

Po ucieczce Wiktora Janukowycza (22 lutego 2014 roku) do końca analizowanego okresu ukazało się jeszcze 17 odcinków „Przeglądu ukraińskiego”. Łącznie 35 materiałów, z których jedynie 2 (5,7%) dotyczyło sytuacji na Ukrainie. W tym okresie częstotliwość ukazywania się materiałów o tematyce ukraińskiej była o 5–8 razy niższa, niż w pozostałych dwóch programach dla ukraińskiej mniejszości narodowej w Polsce.

Szczegółowe informacje na temat częstotliwości ukazywania się materiałów o sytuacji na Ukrainie zawarte są w Tabeli 4: „Liczba materiałów o Euromajdanie podczas demonstracji społecznych” oraz w Tabeli 5: „Liczba materiałów o Euromajdanie po zakończeniu demonstracji społecznych”.

Tabela 4.
Liczba materiałów o Euromajdanie podczas demonstracji społecznych

Czy są materiały o Euromajdanie?				
	Liczba odcinków	Procent	Liczba materiałów	Procent
tak	4	28,6%	4	15,3%
nie	10	71,4%	22	84,7%
Ogółem	14	100,0%	26	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań własnych.

Tabela 5.
Liczba materiałów o Euromajdanie po zakończeniu demonstracji społecznych

Czy są materiały o Euromajdanie?				
	Liczba odcinków	Procent	Liczba materiałów	Procent
tak	2	11,8%	2	5,7%
nie	15	88,2%	33	94,3%
Ogółem	17	100,0%	35	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań własnych.

Jako drugi analizie został poddany program pt. „Ukraińskie wieści”. W okresie 11 analizowanych miesięcy zostało przeanalizowanych 17 odcinków tego programu z:

1. 7 sierpnia 2013 roku;
2. 6 i 31 października 2013 roku;
3. 21 listopada 2013 roku;
4. 11 grudnia 2013 roku;
5. 7 i 23 stycznia 2014 roku;
6. 11 i 20 lutego 2014 roku;
7. 4 i 25 marca 2014 roku;
8. 1 i 16 kwietnia 2014 roku;
9. 14 i 28 maja 2014 roku;
10. 11 i 25 czerwca 2014 roku.

Tematyka programu „Ukraińskie wieści” jest dość szeroka, dotyczy zróżnicowanych wydarzeń z różnych dziedzin: polityki, ekonomii, ekologii, edukacji, budownictwa i historii, które odbywają się w województwie warmińsko-mazurskim oraz na Ukrainie. Ponadto emitowane są materiały o życiu kulturalnym tylko w obrębie województwa warmińsko-mazurskiego.

Odcinki programu trwają średnio 8–14 minut i zawierają od 1 do 4 materiałów, przy czym w 82,4% przypadków wydania zawierają tylko

1-2 materiały (zob. Tabela 6: „Liczba tematów w odcinkach w programie «Ukraińskie wieści»”).

Czas trwania jednego materiału w audycji waha się pomiędzy 3 a 8 minutami. W porównaniu z programem „Przegląd ukraiński” tutaj materiały są znacznie krótsze, jednak w odniesieniu do serwisów informacyjnych Telewizji Polskiej nadal są niezwykle długie. W odróżnieniu od „Przeglądu ukraińskiego” bohaterowie materiałów „Ukraińskich wieści” są bardzo różni. W „Przeglądzie ukraińskim” wypowiadali się głównie członkowie kolejnego zespołu, występującego na kolejnym festiwalu.

Tabela 6.

Liczba tematów w odcinkach w programie „Ukraińskie wieści”

Ilość tematów	Nr	Procent
1	7	41,2%
2	7	41,2%
3	2	11,8%
4	1	5,9%
Ogółem	17	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań własnych.

Każdemu z 31 analizowanych programów towarzyszą co najmniej 3 komentarze uczestników lub organizatorów relacjonowanych imprez. W przypadku 17 analizowanych odcinków wypowiadały się tylko osoby ukraińskojęzyczne oraz polskojęzyczne. Podobnie jak w przypadku „Przeglądu ukraińskiego”, wszystkie niepolskojęzyczne wypowiedzi, które stanowią nieco ponad połowę (54,8% wszystkich komentarzy), są przetłumaczone na język polski za pośrednictwem napisów. Natomiast żadna z wypowiedzi nieukraińskojęzycznych nie jest przetłumaczona na język ukraiński (zob. Tabela 7: „Kto komentuje lub wypowiada się w materiale programu «Ukraińskie wieści»?”).

Tabela 7.

Kto komentuje lub wypowiada się w materiale programu „Ukraińskie wieści”?

Kto komentuje?		
	Nr	Procent
osoby ukraińskojęzyczne	17	54,8%
osoby polskojęzyczne	14	45,2%
osoby rosyjskojęzyczne	0	0,0%
osoby anglojęzyczne	0	0,0%
Ogółem	79	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań własnych.

W przypadku jednej trzeciej materiałów nie było tematu ze studia poprowadzonego przez prezentera na żywo, jak również nie było głosu dziennikarza w „offie”. Natomiast w przypadku 41,2% przypadków głos dziennikarza był odpowiednio dostosowany do głośności dźwięków w tle w odróżnieniu od poprzedniego programu. Ponadto w odróżnieniu od „Przeglądu ukraińskiego” dziennikarz nigdy nie mówił za cicho (zob. Tabela 8: „Głośność mówienia dziennikarza w „offie” w programie «Ukraińskie wieści»”).

Tabela 8.

Głośność mówienia dziennikarza w „offie” w programie „Ukraińskie wieści”

Jak głośno dziennikarz mówi w „offie”?		
	Nr	Procent
Za głośno	0	0,0%
Głośno	1	5,9%
Odpowiednio głośno	7	41,2%
Cicho	4	23,5%
Za cicho	0	0,0%
Nie dotyczy	5	29,4%
Ogółem	17	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań własnych.

W czasie trwania Euromajdanu ukazało się 6 odcinków programu. Łącznie 10 materiałów, z których 6 dotyczyło tematyki demonstracji społecznych, czyli 60 proc. wszystkich materiałów (zob. Tabela 9: „Liczba materiałów o Euromajdanie podczas Euromajdanu w programie «Ukraińskie wieści»”). We wszystkich materiałach pokazywano aktualne wydarzenia na Ukrainie, wykorzystywane były zarówno źródła i materiały własne, jak również nagrania niektórych ukraińskich stacji telewizyjnych. W materiałach własnych wykorzystywane były wypowiedzi ukraińskich polityków, którzy występowali na Euromajdanie, jak np.: Arsenija Jaceniuka, Rusłany Łyżyczko oraz Witalija Kliczki.

Od 22 lutego 2014 roku do 22 czerwca 2014 roku ukazało się jeszcze 8 odcinków, składających się łącznie z 15 materiałów. W 46,6% przypadków materiały dotyczyły przebiegu wydarzeń na Euromajdanie (zob. Tabela 10: „Liczba materiałów o Euromajdanie podczas Euromajdanu w programie «Ukraińskie wieści»”). Tematyka materiałów była dość szeroka – od wojny gazowej między Ukrainą a Rosją, do inauguracji nowego prezydenta Ukrainy – Petra Poroszenki.

Trzecim i ostatnim programem, który został poddany analizie to „Telenowyny”. W czasie analizowanego okresu ukazało się 9 odcinków programu „Telenowyny” z:

1. 30 września 2013 roku;
2. 28 października 2013 roku;
3. 25 listopada 2013 roku;
4. 28 grudnia 2013 roku;
5. 25 stycznia 2014 roku;
6. 22 lutego 2014 roku;
7. 29 marca 2014 roku;
8. 26 kwietnia 2014 roku;
9. 31 maja 2014 roku.

Tabela 9.

Liczba materiałów o Majdanie podczas Majdanu w programie „Ukraińskie wieści”

Czy są materiały o Majdanie?				
Podczas Majdanu				
	Liczba odcinków	Procent	Liczba materiałów	Procent
tak	5	83,3%	6	60,0%
nie	1	16,7%	4	40,0%
Ogółem	6	100,0%	53	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań własnych.

Tabela 10.

Liczba materiałów o Majdanie po Majdanie w programie „Ukraińskie wieści”

Czy są materiały o Majdanie?				
Po Majdanie				
	Liczba odcinków	Procent	Liczba materiałów	Procent
tak	5	62,5%	7	46,6%
nie	3	37,5%	8	53,4%
Ogółem	8	100,0%	15	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań własnych.

Program „Telenowyny” nie ukazuje się w miesiące letnie, z racji tego przeanalizowane zostały audycje emitowane od września do maja.

Tematyka „Telenowyn” jest podobna do tematyki „Ukraińskich wieści” i dotyczy kultury, wydarzeń z zakresu polityki, ekonomii, edukacji, budownictwa i historii. Ten program jako jedyny z programów dla ukraińskiej mniejszości narodowej w Polsce publikuje materiały o wydarzeniach kulturalnych, które odbywają się na Ukrainie. Są to m.in. Forum

Wydawców we Lwowie – największy książkowy festiwal na Ukrainie, wystawy malarstwa oraz fotografii.

24-minutowe odcinki programu zawierają od 3 do 5 materiałów, które trwają 4–8 minut, podobnie jak w „Ukraińskich wieściach”, aczkolwiek materiały są żywsze i ogląda się je lepiej z racji tego, że jest więcej komentarzy bohaterów materiałów. Liczbę tematów w odcinkach „Telenowyn” można zobaczyć w Tabeli 11: „Liczba tematów w odcinkach w programie «Telenowyny»”.

Tabela 11.
Ilość tematów w odcinkach w programie „Telenowyny”

Ilość tematów	Nr	Procent
3	3	33,3%
4	1	11,1%
5	5	55,6%
Ogółem	9	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań własnych.

W każdym materiale wypowiadają się co najmniej 4 osoby. To najwyższy wskaźnik spośród wszystkich poddanych analizie programów przeznaczonych dla ukraińskiej mniejszości narodowej w Polsce.

W 38 materiałach, które ukazały się w 9 odcinkach programu, wypowiadały się osoby ukraińskojęzyczne, polskojęzyczne i anglojęzyczne (zob. Tabela 12: „Kto komentuje lub wypowiada się w materiale programu «Telenowyny»”). Tak, jak w pozostałych dwóch programach, komentarze w językach innych, niż polski, przetłumaczone zostały na język polski w postaci napisów, podczas gdy wypowiedzi w językach polskim i angielskim (52,6% wypowiedzi), nie zostały przetłumaczone na język ukraiński ani za pośrednictwem napisów, ani ustnie.

Tabela 12.
Kto komentuje lub wypowiada się w materiale programu „Telenowyny”

Kto komentuje?		
	Nr	Procent
osoby ukraińskojęzyczne	9	47,4%
osoby polskojęzyczne	9	47,4%
osoby rosyjskojęzyczne	0	0,0%
osoby anglojęzyczne	1	5,2%
Ogółem	19	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań własnych.

Głos prowadzącego w „offie” w zdecydowanej większości przypadków (77,7%) brzmiał odpowiednio głośno. Ten wskaźnik jest najlepszy w porównaniu do dwóch wcześniej analizowanych programów dla mniejszości ukraińskiej. „Telenowyny” to także jedyny program, w którym prowadzący w żadnym materiale nie mówił za cicho. (zob. Tabela 13: „Głośność mówienia dziennikarza w «offie» w programie «Telenowyny»”).

Tabela 13.

Głośność mówienia dziennikarza w „offie” w programie „Telenowyny”

Jak głośno dziennikarz mówi w „offie”?		
	Nr	Procent
Za głośno	0	0,0%
Głośno	2	22,3%
Odpowiednio głośno	7	77,7%
Cicho	0	0,0%
Za cicho	0	0,0%
Nie dotyczy	0	0,0%
Ogółem	9	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań własnych.

W trakcie Euromajdanu łącznie ukazały się 4 odcinki programu, które składały się z 17 materiałów. 47,1% materiałów dotyczyło tematyki wydarzeń na Ukrainie (zob. Tabela 14: „Liczba materiałów o Euromajdanie podczas Euromajdanu w programie «Telenowyny»”). Jednak, mimo że ukazywało się tak dużo materiałów o Euromajdanie, w żadnym z nich nie pokazywano rzeczywistej sytuacji. Prezenterka „Telenowyn” wyjaśnia tę tendencję w taki sposób: „programy musimy przygotowywać z takim wyprzedzeniem, że wyklucza to możliwość odniesienia się do aktualnej sytuacji politycznej na Ukrainie”⁷. Wszystkie materiały dotyczyły zatem ogólnego opisu konfliktu oraz wyjaśnienia, w jakim momencie historycznym znajduje się Ukraina oraz kim są krymscy Tatarzy. Wszystkie materiały w programie to nagrania własne. Podobnie jak w „Ukraińskich wieściach” przy tworzeniu materiałów wykorzystywane były komentarze ukraińskich polityków oraz popularna ukraińska muzyka.

⁷ Program TVP3: „Telenowyny”, [w:] źródło elektroniczne: <http://www.tvp.pl/tvp-regionalna/programy/telenowyny/wideo/28122013/13473118> (05.09.2015).

W okresie od 22 lutego do 22 czerwca 2014 roku ukazały się kolejne 4 odcinki, składające się łącznie z 13 materiałów (zob. Tabela 15: „Liczba materiałów o Euromajdanie po zakończeniu Euromajdanu w programie «Telenowyny»”). 30,7% tych materiałów dotyczyło sytuacji na Ukrainie, aczkolwiek znowu dotyczyło tylko ogólnych informacji, a nie aktualnych wydarzeń.

Tabela 14.

Liczba materiałów o Majdanie podczas Majdanu w programie „Telenowyny”

Czy są materiały o Majdanie?				
Podczas Majdanu				
	Liczba odcinków	Procent	Liczba materiałów	Procent
tak	3	75,0%	8	47,1%
nie	1	25,0%	9	52,9%
Ogółem	4	100,0%	17	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań własnych.

Tabela 15.

Liczba materiałów o Majdanie po Majdanie w programie „Telenowyny”

Czy są materiały o Majdanie?				
Po Majdanie				
	Liczba odcinków	Procent	Liczba materiałów	Procent
tak	2	66,7%	4	30,7%
nie	1	33,3%	9	69,3%
Ogółem	3	100,0%	13	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań własnych.

Przeprowadzona analiza pokazała, że programy telewizyjne skierowane do ukraińskiej mniejszości narodowej nie mogą zaspokoić potrzeb ukraińskiej społeczności w Polsce z kilku powodów.

Po pierwsze, są zdecydowanie za krótkie. „Przegląd ukraiński” trwa średnio 10–14 minut, a „Ukraińskie wieści” 8–14 minut. Najdłuższe są „Telenowyny”, które trwają ok. 24 minut. Najczęściej ukazuje się „Przegląd ukraiński” – raz na tydzień. „Ukraińskie wieści” emitowane są raz na dwa tygodnie, a „Telenowyny” raz na miesiąc. To znaczy, że Telewizja Polska na miesiąc przeznaczona jedynie dwie godziny na spełnienie obowiązku uwzględnienia potrzeb ukraińskiej mniejszości narodowej. Warto

również podkreślić, że tylko „Telenowyny” są ogólnopolskim programem, czyli Ukraińcy niemieszkający w województwach warmińsko-mazurskim i podlaskim, mogą oglądać audycje o swoim kraju i kulturze raz na miesiąc przez jedynie pół godziny.

Po drugie, programy skierowane do ukraińskiej mniejszości narodowej są nadawane w mało atrakcyjnych godzinach. „Przegląd ukraiński” w Telewizji Białystok emitowany jest w niedzielę o godz. 22:30. Natomiast „Ukraińskie wieści” i „Telenowyny” nadawane są o zmiennej porze. O zmianach godziny emisji informują prezenterzy na końcu wydania. Dla widzów jest to bardzo niewygodne. Ponadto brak cykliczności sprawia, że program traci nie tylko stałego widza, ale też możliwość rozwoju. Zamiast podnoszenia jakości materiałów, wyszukiwania ciekawych tematów, dziennikarze na początku jesieni znowu zaczynają od nowa walkę o widza.

Po trzecie, zasięg nadawania programów jest bardzo wąski. W uprzywilejowanej sytuacji są tutaj mieszkańcy województw warmińsko-mazurskiego i podlaskiego, którzy mogą oglądać programy dla ukraińskiej mniejszości narodowej raz na tydzień czy raz na dwa tygodnie. Ukraińcy mieszkający w pozostałych częściach kraju mają dostęp jedynie do „Telenowyn”, ukazujących się raz na miesiąc. Ponadto warto podkreślić, że na Podkarpaciu, w regionie graniczącym z Ukrainą i zamieszkałym przez dużą liczbę Ukraińców, nie ma własnego programu skierowanego do ukraińskiej mniejszości.

Po czwarte, zawartość przeanalizowanych programów świadczy o tym, że traktowane są przez centralę Telewizji Polskiej dosyć marginalnie. Wydania są krótkie, natomiast materiały niezwykle długie, niby nie ma o czym mówić, a czas trzeba wypełnić. 70% odcinków „Przeglądu ukraińskiego”, programu o tematyce kulturalnej, dotyczy wyłącznie koncertów i festiwali, jakoby to były jedyne imprezy kulturalne Ukraińców. Natomiast „Telenowyny” są w ogóle zawieszane na czas wakacji. Programy skierowane do mniejszości narodowych są niszowe i niekomercyjne, dlatego trudno oczekiwać, że będą miały podobną oglądalność, jak te, które przygotowane zostały dla dużej grupy odbiorców. Nie jest to jednak powód do marginalizacji takich programów.

Piątą przyczyną jest słabe przygotowanie programów od strony technicznej. Nie chodzi o wymaganie świetnej jakości obrazu czy profesjonalnych ujęć. Problemy w odbiorze stwarza chociażby to, że dziennikarz w „offie” często mówi tak cicho, że nie udaje się nic zrozumieć przez muzykę i inne dźwięki w tle. Ponadto nieukraińskojęzyczne wypowiedzi nie są tłumaczone na język ukraiński ani ustnie, ani za pośrednictwem napisów.

Do zalet niektórych programów skierowanych do ukraińskiej mniejszości narodowej w Polsce można zaliczyć różnorodność tematów, bohaterów materiałów oraz duże zaangażowanie dziennikarzy pracujących nad programami o Euromajdanie. Pochwalić się tym mogą „Ukraińskie wieści” i „Telenowyny”. Dowodem na to są liczby: podczas Euromajdanu 60 proc. materiałów w „Ukraińskich wieściach” i 47,1% w „Telenowynach” dotyczyło demonstracji oraz po zakończeniu Euromajdanu 46,6% w „Ukraińskich wieściach” i 30,7% materiałów w „Telenowynach” dotyczyło tego tematu. Z innej strony „Telenowyny” nie komentowały aktualnego przebiegu wydarzeń na Ukrainie.

Podsumowując, za najlepszy z istniejących programów skierowanych do ukraińskiej mniejszości można uznać „Ukraińskie wieści”. Program dysponuje szeroką ofertą tematyczną, a także w odróżnieniu od dwóch pozostałych programów pokazuje aktualny przebieg wydarzeń na Ukrainie, co było dobrze widać podczas Euromajdanu.

Na drugim miejscu znajduje się program „Telenowyny”. Ta audycja również porusza się w zakresie różnorodnej tematyki, lecz w odróżnieniu o „Ukraińskich wieści” nie pokazuje aktualnych wydarzeń z powodu przygotowywania materiałów z wyprzedzeniem. Ze względu na niemożliwość pokazywania i komentowania aktualnych wydarzeń nie można uznać programu za dobry, chociaż w miarę swoich możliwości jest on przygotowywany starannie.

Najgorzej tworzonym programem dla ukraińskiej mniejszości narodowej jest audycja „Przegląd ukraiński”, która nie dysponuje ani szerokim zakresem tematycznym, ani różnorodnością komentarzy, ani udanym podkładem muzycznym, ani zainteresowaniem tematyką wydarzeń na Ukrainie. Program ten nie posiada pozytywnych atutów i jest przygotowywany w sposób niestaranny i niedbały.

W wyniku tego Telewizja Polska nie ma powodów do dumy, ponieważ żaden z programów nie jest przygotowany jakościowo dobrze i nie może zaspokoić wszystkich potrzeb swoich widzów. „Ukraińskie wieści” wybrane zostały jako lepsze wśród gorszych i mało prawdopodobne jest, że ta sytuacja się poprawi, jeżeli ustawodawca nie wprowadzi bardziej konkretnych wymogów co do wykonywania zapisanego w ustawie o radiofonii i telewizji obowiązku uwzględniania potrzeb mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługujących się językiem regionalnym, w tym emitowanie programów informacyjnych w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym.

Bibliografia

- Art. 21. *Ustawa o radiofonii i telewizji z dnia 29 grudnia 1992 roku* (Dz.U. 1993, nr 7, poz. 34).
- Główny Urząd Statystyczny, Portal Informacyjny, <http://stat.gov.pl> (12.08.2015).
- Program TVP3: „Przeglądu ukraiński”, [w:] źródło elektroniczne: <http://bialystok.tvp.pl/17669898/przeglad-ukrainski> (13.08.2015).
- Program TVP3: „Przeglądu ukraiński”, z dnia 16.07.2009, [w:] źródło elektroniczne: <http://bialystok.tvp.pl/750816/przeglad-ukrainski> (13.08.2015).
- Program TVP3: „Przeglądu wieści”, [w:] źródło elektroniczne: <http://olsztyn.tvp.pl/1787475/ukrainskie-wiesci> (13.08.2015).
- Program TVP3: „Telenowiny”, [w:] źródło elektroniczne: <http://www.tvp.pl/tvp-regionalna/programy/telenowiny> (14.08.2015).
- Program TVP3: „Telenowiny”, [w:] źródło elektroniczne: <http://www.regionalna.tvp.pl/12132504/telenowiny> (14.08.2015).
- Program TVP3: „Telenowiny”, 28.12.2013, [w:] źródło elektroniczne: <http://www.tvp.pl/tvp-regionalna/programy/telenowiny/wideo/28122013/13473118> (05.09.2015).